

بررسی حالتهای مختلف دیکوگامی و تعیین بهترین ژنوتیپها در گردوی ایرانی (*Juglans regia* L.)

سعد... اسکندری

مرکز تحقیقات کشاورزی تبریز، آذرشهر

در این بررسی به منظور شناسایی ژنوتیپهای گرده زا و معرفی بهترین ژنوتیپها از نظر هم زمانی گرده افشانی، در ۴۱۱ ژنوتیپ گردوی ایرانی، ۱۷ صفت (تاریخ برگدهی، تاریخهای شروع، اوج و خاتمه گرده افشانی و پذیرش گل ماده، حساسیت به سرما، میزان گل نر، شکل گلدهی، وزن و شکل میوه، ضخامت و وضعیت پوسته چوبی، وزن، رنگ، درشتی، چاقی و درصد مغز) مورد ارزیابی قرار گرفت. حدود ۳۵ هزار هکتار باغها و درختان گردوی موجود در ایران همگی بذری هستند و جمعیت این باغها را ژنوتیپهایی تشکیل می دهند که عموماً فاقد بیشتر صفات مطلوب هستند. از آنجایی که هر کدام از این ژنوتیپها دارای تاریخهای مختلف گرده افشانی و پذیرش گل ماده هستند، لذا به طور طبیعی تا حدود زیادی گلهای نر و ماده موجود در یک باغ و یا یک محدوده همدیگر را پوشش می دهند، البته محصول به دست آمده فقط قسمتی از ظرفیت تولید محصول کامل است و معمولاً فاقد یکنواختی و استانداردهای لازم می باشد.

این تحقیق به منظور تولید همگروههای یکنواخت از طریق غیر جنسی صورت گرفت. اگر در تولید این همگروهها به مسئله منابع گرده زا و یا کلونهای متقابل توجه نشود به علت عدم هم زمانی تاریخ پذیرش گلهای ماده و آزاد سازی گرده گلها نر (دیکوگامی) در داخل یک و گاهی چند همگروه خسارتهای جبران ناپذیری به باغداران وارد می شود.

در ۶۷ ژنوتیپ از جمعیت تحت مطالعه (۱۶/۷ درصد) تاریخ آزاد سازی گرده خیلی زود یا خیلی دیر و یا خیلی کوتاه بود و گرده افشانی مؤثری برای جمعیت نداشتند. ۳۲۴ ژنوتیپ باقیمانده (۷۸/۸ درصد) به عنوان ژنوتیپهای گرده زا برای یک یا چند ژنوتیپ دیگر شناخته شدند.

بیش از نودجفت ژنوتیپ (یک پروتوزن و یک پروتاندن) با تطابق گرده افشانی متقابل پیدا شد که ۲۸ جفت از آنها دارای صفات گیاهشناسی و میوه شناسی مطلوب و توانایی باروری بالایی بودند. با تکثیر غیر جنسی این ژنوتیپها امکان احداث باغهایی با عملکرد بالا، یکنواخت و اقتصادی فراهم خواهد شد.